

ABD'DE BÜYÜK BUHRAN SANATI

Başak Katrancı Kasalı*

Özet

1929 yılında başlayan ve 1930'lu yıllar boyunca etkisini sürdüren Büyük Buhran, Amerika Birleşik Devletleri'nin yaşadığı en büyük ekonomik krizdi. Başta Kuzey Amerika ve sanayileşmiş Avrupa'yı etkileyen ekonomik çöküntü giderek diğer coğrafyalara da yayılmış, milyonlarca insan işsiz, evsiz kalmıştı. Bu dönemde Amerika Birleşik Devletleri'nde sanatçıya destek olmak amacı ile gerek devlet, gerekse özel kuruluşlar tarafından çeşitli projeler uygulamaya konulmuştu. Bu projeler sırası ile Kamu İşleri Sanat Projesi, Resim ve Heykel Bölümü, Hazine Destekli Sanat Projesi ve Federal Proje NO.1 olarak isimlendirilmekte, Federal Proje NO.1 ise kendi içinde Federal Sanat Projesi, Federal Yazarlar Projesi , Federal Tiyatro Projesi, Federal Müzik Projesi ve Tarihi Kayıtlar Çalışması olmak üzere beş alt kola ayrılmaktadır. Bu çalışmada Büyük Buhran döneminde Amerika Birleşik Devletleri'nde sanata ve sanatçıya destek olmak amacı ile uygulamaya konulan ve Türkiye'de 1930'lu 1940'lı yıllardaki uygulamalarla kısmi paralellikler gösteren bu sanat projeleri ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: ABD, Büyük Buhran, Federal Sanat Projesi, Yeni Düzen, Holger Cahill

Abstract

The Great Depression Art in the United States

The Great Depression in the United States, began in 1929 and lasted until the late 1930s, was one of the most significant economic downturns experienced by the industrialized Western World. Millions of people, mainly in North America, Europe, and other industrialized areas of the world, had experienced the staggering effects of the crisis. During this period, several projects were offered and implemented by government and private organizations to support art in unprecedented ways. These projects are known as: Public Works of Art Project, Section of Painting and Sculpture, Treasury Relief of Art Project and Federal Project NO.1. which included five sub-projects: Federal Art Project, Federal Writers' Project, Federal Theatre Project, Federal Music Project and Historical Records Survey. In this paper, we attempt to review the subsidies of the United States government during the Great Depression which, arguably, had similarities with the efforts of Turkish government in later years.

Key Words: USA, Great Depression, Federal Art Project, New Deal, Holger Cahill

* Dr. Sanat Tarihçisi/Atlanta-Georgia.

“Alyans için bir tablo. Yeni bir kıyafet için bir suluboya. Bir paket sigara ve bir şişe şarap için bir oyma baskı. Bir yardım listesinde adı olmayan sanatçılar fakirdi. Fakir veya çok zor durumdaydı ve yiyecek, giyecek ve karşılayamayacakları lüks eşyalar için sanat adına kurdukları hayalleri satmaktaydılar”.¹

Büyük buhran, Amerika Birleşik Devletleri'nin yaşadığı en büyük ekonomik krizdi. 1929 yılında başlayan buhran 1930'ların sonlarına gelindiğinde etkisini azaltmaya başlamıştır. 1932 yılının sonunda evsizlik en yüksek seviyesine ulaşmış, 13 milyon Amerikalı işsiz kalmış, işsiz insanlar için ücretsiz yemek dağıtılan yerler açılmıştır (Resim 1). Krizin etkileri toplumun her tabanını görünür bir şekilde etkiler. Sanatçılar da, ekonomik koşullar nedeniyle zor günler yaşamışlar ve içinde buldukları durum yukarıda yer alan alıntı ile özetlenmiştir.

Res. 1- Chicago'da Al Capone'a ait bir aş evinin önünde bekleyen işsiz insanlar. National Archives, Records of the United States Information Agency (306-NT-165-319c)

1930-1933 yılları arasında, sanatçılara destek olmak adına kaynakları ve iş gücünü yönlendiren kamu ve özel kuruluşlar tarafından pek çok proje üretilmiştir.

Söz konusu yardımlar Roosevelt hükümeti öncesinde ortaya çıkmıştır. 1933 yılındaki seçimlerde Hoover yerini Franklin D. Roosevelt'e bırakır. Roosevelt, göreve başladığı dönemde Amerikan halkına cesur atılımlar yapacağına dair söz verir ve birkaç ay içerisinde dediğini gerçekleştirmeye başlar. 1933 yılında devlet tarafından Yeni

¹ Bruce I. Bustard, *A New Deal For The Arts*, The University of Washington Press, 1997, s. 1.

Düzen² olarak adlandırılan ekonomiyi güçlendirme programları düzenlenir. Bu programlar dahilinde işsizlerin tekrar iş sahibi olabilmesi için çalışılır. Roosevelt Yapı İşleri Yönetimi’ni³ kurar ve danışmanlarından Harry Hopkins’i bu kuruluşun yöneticiliğine getirir. 1934 yılı Ocak ayında Yapı İşleri Yönetimi 4 milyondan fazla kişinin iş sahibi olmasını sağlamış, köprüler inşa edilmiş, yollar yapılmış, arkeolojik kazılara hız verilmiştir. Fakat bu dönemde sanatçılar hala işsizdir. Roosevelt’in üniversiteden arkadaşı olan sanatçı ve avukat George Biddle, 9 Mayıs 1933 tarihinde Roosevelt’e bir mektup yazar⁴. Sanatçıların bu sosyo-ekonomik hareketlenmede göze önüne gelmesinde başkana yazılan bu mektubun önemi büyüktür. Biddle mektubunda ABD’nin Meksika’nın yolundan gitmesi gerektiğini söyler⁵ ve sanatçıları az bir ücretle dahi olsa, devlet binalarının duvarlarını resimlemekle görevlendirmesini önerir. Roosevelt bu görüşü hazine departmanında görevli Lawrence Robert ile görüşür. Robert’ın Biddle ve Edward Bruce ile yaptığı toplantıların ardından, kasım ayında Bruce ve Biddle, sanatçıların iş sahibi olabilmesi için bir program tasarlarlar. Kamu İşleri Sanat Projesi⁶ hükümetin Yeni Düzen kapsamında düzenlediği ilk sanat programıdır ve 3 Aralık 1933’de başlayıp yedi ay sonra son bulur⁷ (Resim 2). Resim 2’de görülen Ceil Rosenberg’e ait kış manzarası, Kamu İşleri Sanat Projesi kapsamında meydana getirilmiştir. J.J. Haverty⁸ projeyi, “*üstün yetenekleri ve profesyonel olarak uzun yıllara dayanan tecrübeleri olan ancak işsiz olan sanatçılara iş imkanı sağlamak için tasarlanmıştır*” sözleriyle tanımlamıştır⁹. Aralık ayında başlayan projede Ocak ayı itibariyle 1444 sanatçı görevlendirilirken bu sayı Şubat ayında 2294’e çıkmış ve proje devam ettiği süre boyunca toplam 3749 sanatçı iş sahibi yapılmıştır. Görev alan sanatçılar haftalık belli bir ücret almışlardır. Kamu binalarının dekore edilmesi için eserler meydana getiren Kamu İşleri Sanat Projesi çalışanları 400 duvar resmi, 6800

² New Deal

³ Civil Works Administration

⁴ Bruce I. Bustard, *a.g.e.*, s. 4.

⁵ Biddle, mektubunda Meksikalı sanatçıların İtalyan Rönesansından bu yana üretilen en büyük duvar resimlerini meydana getirdiklerinden bahseder. Diego Rivera, Biddle’a bunun nedeninin dönemin başkanı Alvaro Obregon’un, sanatçıları devlet binalarına Meksika Devrimi’nin ideallerini anlatan resimler yapmaları için teşvik etmesi olduğunu söylemiştir. Bilgi için bkz; William F. McDonald, *Federal Relief Administration and the Arts*, Ohio State University Press, 1969, s. 357 ; Matthew Baigel, *The American Scene-American Paintings of the 1930s*, Praeger Publisher, NY, 1974, s.46.

⁶ Public Works of Art Project

⁷ Bruce I. Bustard, *a.g.e.*, s. 4.

⁸ J.J. Haverty; Georgia, Florida, North Carolina, South Carolina and Tennessee’yi kapsayan coğrafyada, projenin bölgesel sorumlusudur. Bilgi için bkz; Douglas L. Fleming, “The New Deal in Atlanta: A Review of the Major Programs”, *The Atlanta Historical Journal*, Volume XXX, Number 1, Spring 1986, s.28.

⁹ Douglas L. Fleming, *a.g.m.*, s.28.

tuval resmi, 650 heykel ve 2600 baskı tasarım meydana getirmiştir¹⁰. Bu etkinlik ile 15.633 sanat eseri, toplum ve kar amacı gütmeyen kuruluşlara ayrılır¹¹.

Res. 2- Kış Manzarası, Ceil Rosenberg, Kamu İşleri Sanat Projesi, 1934, Tuval üzerine yağlıboya, Franklin D. Roosevelt Library, National Archives and Records Administration (MO 69-62)

Sanat projelerinde ele alınan konularda ortak tema Amerikan kültür ve tarihiydi. Duvar resimlerindeki manzaralar yerel tarihi konu almış, piyes yazarları Amerika'nın kahramanları ile ilgili oyunlar yazmış, fotoğrafçılar günlük hayatı fotoğraflamış, yazarlar yerel tarihi yazmışlardır¹². Sanatçıların büyük bir kısmı işçi hareketlerini desteklemiş ve sol görüşlü politikalara yakın durmuşlar, meydana getirdikleri eserlerde Amerikan sosyal hayatındaki eşitsizlikleri, fakir insanların yaşadığı şartları, işçilerin hayatını, faşizm ve savaş tehditlerini ele almışlardır¹³.

Resim ve Heykel Bölümü¹⁴ ve Hazine Destekli Sanat Projesi¹⁵

Kamu İşleri Sanat Projesi'nin yakaladığı başarının ardından programın bitmesi ile hala işsiz sanatçı sorunu devam etmekteydi. Bu nedenle yine sanatçılara destek olmak amacı ile 1934 yılı ekim ayında ve yine devlet destekli olmak üzere

ikinci bir program olarak Resim ve Heykel Bölümü kurulmuştur. Amaç, yeni federal binalara uygun tablo ve heykeller temin etmek, tüm ülkede sanatın gelişmesini sağlamaktı¹⁶. Bu işte çalışacak sanatçılar ulusal ve yerel olarak düzenlenen yarışmalar sonucunda seçilmiştir. Bu yarışma ile ilgili, projenin yöneticisi Edward Bruce'un yaptığı açıklama şu şekildedir:

“Hazine Bakanlığı tarafından atılan adımların ilki sanatçıların isimleri belirtilmeden katıldıkları yarışmalar düzenlemek olmuştur. Sanatçılar yarışmaya isimsiz

¹⁰ Bruce I. Bustard, *a.g.e.*, s.6.

¹¹ George J. Mavigliano, “The Federal Art Project: Holger Cahill's Program of Action”, *Art Education*, C.37, N.3, Mayıs 1984, s. 28.

¹² Bruce I. Bustard, “A New Deal For The Arts”, *The Record*, Vol.3, No.4, Mart 1997, s. 6.

¹³ Bruce I. Bustard, *a.g.m.*, s. 7.

¹⁴ Section of Painting and Sculpture

¹⁵ Treasury Relief of Art Project

¹⁶ William F. McDonald, *a.g.e.*, s. 427 ; George J. Mavigliano, *a.g.m.*, s. 28.

ABD’de Büyük Buhran Sanatı

olarak katılmaya mecburdular. Duvar resmi tasarımları, heykeller imzasız olarak teslim edilmiş, yarışmacının ismi ödüller verilene kadar açıklanmamıştır¹⁷”.

Edward Bruce ve Edward Rowan yönetimindeki program diğer Yeni Düzen sanat programlarından daha uzun ömürlü olmuş¹⁸ ve Aralık 1942’de son bulduğunda 1934-1943 yılları arasında olmak üzere toplam 193 yarışma düzenlenmiş, 1101 yerleşim biriminde yer alan federal binalar duvar resimleri ve heykellerle dekore edilmiş ve 13033 sanatçı toplam 36009 eser meydana getirmiştir¹⁹. Bruce, program başladığı dönemlerde, sanatın küçük kentlerde yaşayanlar arasında kolay kolay kabul görmeyeceğini düşündüğü için programın çalışma metodu da ona göre belirlenmiştir. Yetkililer projeyi kalıcı kılmaya ve siyasetin üzerinde tutmaya çalışmışlardır²⁰.

Kamu İşleri Sanat Projesi ve Resim ve Heykel Bölümü’nde yöneticiler sanatçılardan soyut resimler, tartışmaya neden olacak, yabancı etkiler altında kalmış ve nü eserler meydana getirmemesini istemiştir²¹.

1935 yılında Amerikan Hazine Dairesi’nin, işsiz 500 sanatçıyı 1900 dekore edilmemiş binada çalıştırmak üzere Kalkınma Yönetimi’nden²² para talep etmesi ile devletin sanata olan desteği yeni bir boyut kazanır²³. Resim 3’de görülen çalışma Kalkınma Yönetimi’nin simgesi haline gelmiş, tiyatro afişlerinden, müzik ve dans performansları tanıtımlarına kadar pek çok çalışmada kullanılmıştır²⁴. Kalkınma Yönetimi’nden para talep edilmesinin ardından başlatılan program Hazine Destekli Sanat Projesi olarak bilinmektedir ve 1935 Temmuz ayında faaliyete başlamıştır²⁵. Hazine Destekli Sanat Projesi, Resim ve Heykel Bölümü’nden farklı olarak eski federal binaları dekore etmeyi amaç edinmiştir²⁶. Kalkınma Yönetimi tarafından belirlenen ana koşul, görevlendirilecek kişilerin %90’ının yardım fonunda kayıtlı kişiler olmasıydı. Katılan sanatçıların ortalama olarak %10 ve %25’i sanatçı yardım fonundan yararlanmamaktaydı ve bu kişiler duvar resimleri yaparken yanlarına fondan faydalanan kişileri asistan olarak almışlardır. Hazine Destekli Sanat Projesi 1938 yılı 30 Haziran’ında 85 duvar resmi, 39 parça heykel ve 10.215 tuval resmi ile tamamlanır²⁷.

¹⁷ William F. McDonald, *a.g.e.*, s. 369.

¹⁸ Barbara Melosh, “Images Of The 1930s”, *Rewievs In American History*, Vol 13, No.4 (Dec., 1985), s. 494; Barbara Melosh, *Engendering Culture*, Washington, 1991, s. 5.

¹⁹ William F. McDonald, *a.g.e.*, s. 369.

²⁰ Marlene Park-Gerald E. Markowitz, *Democratic Vistas/Post Offices and Public Art in the New Deal*, Temple University Press, Philadelphia, 1984, s. 178.

²¹ Bruce I. Bustard, *A New Deal For The Arts*, The University of Washington Press, 1997, s. 27.

²² Works Progress Administration

²³ George J. Mavigliano, *a.g.m.*, s. 28.

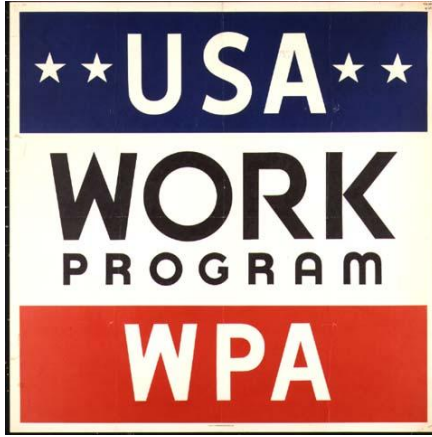
²⁴ Bruce I. Bustard, *a.g.e.*, s. 71.

²⁵ George J. Mavigliano, *a.g.m.*, s. 28.

²⁶ William F. McDonald, *a.g.e.*, s. 427.

²⁷ George J. Mavigliano, *a.g.m.* s. 28.

Resim 4 bu program kapsamında yapılan ve Indiana, Napanese’de bir postanede yer alan duvar resmini göstermektedir²⁸. Bu resimde sanatçıların yöneldikleri temalar belirgin bir şekilde okunmaktadır. Günlük hayata ait tipik bir Amerikan peyzajının yer aldığı bu eser aynı zamanda bir posta kutusunun yanında mektup bekleyen bir kişinin resmedilmesi ile çalışmanın yer aldığı kuruma da bir göndermede bulunmaktadır.

Res. 3- Sanatçısı bilinmiyor, Fotolitograf, National Archives, Publications of the U.S. Government (Y3w 89² 8w89)

Res. 4- *Mektup Beklerken*, Grant Wright Christian, Hazine Destekli Sanat Projesi, 1937, Tuval üzerine yağlıboya, National Museum of American Art, Smithsonian Institution, transfer from General Services Administration

Hazine Departmanı çalışanları program başarılı olduğu için ve hala çok sayıda işsiz sanatçı bulunmasından dolayı yeni bir program başlatmak istemişlerdir. 1934 yılı

²⁸ Bruce I. Bustard, *a.g.e.*, s. 52.

ABD’de Büyük Buhran Sanatı

Ağustos ayında Kamu İşleri Sanat Projesi’nin müdür yardımcısı Edward B. Rowan, günün önde gelen sanatçılara mektup göndererek bu konudaki önerilerini sorar. Sanatçıların bu mektuplara cevapları şu şekilde olmuştur: Tiyatro eleştirmeni Brooks Atkinson ve oyun yazarı Elmer Rice gezici tiyatrolar olmasını; yazar Conrad Aiken ve Theodore Dreiser edebiyat dergilerinin basılmasını; orkestra şefi Leopold Stokowski devletin bestecilere yaptıkları çalışmalar için belli bir ücret ödemesini ve yaptıkları bestelerin kamuya açık yerlerde çalınmasını önermiştir²⁹.

Federal Proje NO.1³⁰

1935 yılında Başkan Roosevelt yeni bir program üzerinde çalışmaya başlar. Ocak ayında sanatçılara yalnız iş imkanı sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda kendilerine güvenlerini yerine getirecek ve onları cesaretlendirecek bir program önerir. Amerikan Kongresi 1935 yılı Nisan ayında acil yardım ödeneği çıkarmaya karar verir ve bu iş için 5 milyar dolarlık bütçe ayrılır. Mayıs ayında Kalkınma Yönetimi’nin kurulmasının ardından Roosevelt Harry Hopkins’den bu projeyi yürütmesini ister. Harry Hopkins ağustos ayında Kalkınma Yönetimi/ Federal Proje NO.1’i düzenlemiştir³¹.

Federal Proje NO.1 isimli projede sanatın birçok kolu için imkanlar sağlanmıştır. Projenin alt başlıkları şöyledir: Federal Sanat Projesi³², Federal Yazarlar Projesi³³, Federal Tiyatro Projesi³⁴, Federal Müzik Projesi³⁵ ve Tarihi Kayıtlar Çalışması³⁶.

Federal Proje No.1 ile ilgili olarak insanları bilgilendirmek amacı ile projenin dördüncü yılında Kalkınma Yönetimi tarafından soru ve cevaplardan oluşan bir kitapçık hazırlanmıştır. Bu kitapçıkta yer alan bilgiler ışığında, Federal Proje No.1 kapsamında gerçekleştirilen tüm projeler, Kalkınma Yönetimi’nin desteğinde gerçekleştirilen çalışmalar içerisinde yüzde ikilik bir dilimi kapsar. Diğer projeler karayolları çalışmaları, okul, hastane gibi kamu binalarının inşası, alt yapı işleri, parklar, çocuk alanları yapılması, ulaşım projeleri gibi projelerdir³⁷.

18 yaşını tamamlamış Amerikan vatandaşı veya vatandaşlık haklarına sahip işsiz, fiziki koşulları uygun ve ihtiyaç sahibi herkes projeye katılabilirdi. Her aileden sadece bir kişi başvurabiliyordu. Kişiler, geçmiş deneyimlerine, eğitimlerine göre

²⁹ Bruce I. Bustard, *a.g.e.*, s. 6.

³⁰ Federal Project NO.1

³¹ Bruce I. Bustard, *a.g.e.*, s.6.

³² Federal Art Project

³³ Federal Writers’ Project

³⁴ Federal Theatre Project

³⁵ Federal Music Project

³⁶ Historical Records Survey

³⁷ Federal Works Agency, *Questions and Answers On The WPA*, Federal Works Agency WPA, Washington D.C., 1939, s. 7-8.

görevlendirme almışlardır. 1935 yılından 1939 yılına kadar toplam 7 buçuk milyon kişi Kalkınma Yönetimi kapsamında çalışmaya başlamıştır, katılımcıların %86'sı erkek %14'ü kadındır. Ortalama aylık maaş 55 dolar civarındadır, ancak her katılımcının aldığı ücret kişinin yeteneği, çalıştığı bölgeye göre değişmiştir. Aylık ortalama çalışma saati 130 saattir³⁸.

Hükümetin sanat politikalarının büyük destekçisi olan yazar ve küratör Holger Cahill, 1935-1943 yılları arasında Federal Sanat Projesi'nin yöneticiliğini yapmış ve bu göreve geldiğinde Amerikan halkına, Amerikan sanatını geliştirmek için çalışacağına dair söz vermiştir³⁹. Federal Sanat Projesi'nin erken dönemlerinde Cahill'in esas amacı, programın sanatın her aşamasını kapsadığından ve mümkün olduğunca çok kişiyi içine aldığından emin olmaktı, Cahill için bu çok önemliydi. Yıllar sonra Illionis'li Federal Sanat Projesi sanatçısı John Walley (1966), Cahill'in felsefesini “eğer çok sayıda plato yaratabilirsene, er geç zirveye çıkarsın” sözleri ile tanımlamıştır. Cahill, büyük sanatçıların kendi değerlerine ancak birçok sanat etkinliğinin olduğu ve sanat etkinliklerinin çitasının yüksek olduğu yerde ulaşabileceğini savunmuştur.

Proje, sanatın herkese ulaşması gerektiği düşüncesi çerçevesinde gelişmiştir. Cahill'e göre hayran olunan sanat eserleri üretmek, doğuştan gelen bir yeteneğin değil, geçirilen tecrübelerin ürünüydü. Geçmişte, bu tecrübeyi edinmek, istediği sanat dalı ile ilgili çalışmak için fırsat bulabilmiş insanlar ile sınırlıydı. Dönemin ünlü duvar ressamı Henry Varnum, sanatçıların çalışmak için fırsat bulabilmesi için Holger Cahill'e “dünyadaki en iyi şeyleri almak için 50000 dolar harcayacağına, neden 50 sanatçıya 1000 dolar vermiyorsun. Bu parayı iyi bir yere harcadığını bilmenin en iyi yoludur” diyerek sanatçıların görevlendirilmesi konusuna destek vermiştir⁴⁰.

1939 yılı Eylül'ünde programın kaynaklarının azaldığı bir zamanda kongre programının sonlandırılması için baskı yapmaya başlamıştır. Bu olumsuz koşullar, 2. Dünya Savaşı'na neden olan olaylarla birleşir ve projeye 1943 yılında devlet tarafından son verilir⁴¹.

³⁸ Federal Works Agency, *a.g.e.*, s. 9-12.

³⁹ Cahill, 1893 yılında Minnesota'da doğmuş, çocukken çiftçiliği öğrenmiş ve 13 yaşında Kanada'ya kaçmıştır. 20 yaşındayken New York'a yerleşmiş ve 1. Dünya Savaşı'na kadar burada kalmıştır. Sanat dünyasına ilk adım atışı, Newark Müzesi'ne Amerikan sanatı danışmanı olarak atanması ile başlamıştır. 1932 yılında, Amerika Modern Sanatlar Müzesi'nde (American Museum of Modern Art) görev almak için, Newark Müzesi'nden (Newark Museum) ayrılmış ve 1935 yılında Federal Sanat Projesi'ne yönetici olarak atanana kadar bu görevini sürdürmüştür. Amerikan sanatının gelişimi için çok önemli bir dönemde bu göreve gelir. Dewey gibi Cahill de güzel sanatlar ile el sanatlarının bütünlüğünü sağlamanın önemini biliyordu. Cahill'e göre güzel sanatların, üretici, zanaatkar ve toplumun yol göstericiliğine ihtiyacı vardı. Federal Sanat Projesi yöneticisi olarak, Yeni Düzen Programı ve işsizlik problemi ile yakından ilgilenmiştir. Sanat ile ilgili olarak gerçekleştirmek istediği hedefleri için bu işin bulunmaz bir deneyim olacağını düşünmüştür. Bilgi için bkz; George J. Mavigliano, *a.g.m.*, s. 26.

⁴⁰ George J. Mavigliano, *a.g.m.*, s. 28.

⁴¹ George J. Mavigliano, *a.g.m.*, s. 28.

1 Kasım 1935 tarihinde 1499 kişi iş başı yaparken bu sayı 13 Aralık 1935’te 1893’e ve 1936 yılı başlarında ise 6000’e ulaşmıştır. Programın ilk yılında sanatçılar için minimum çalışma saati ayda 96 saat olarak belirlenirken, 1 Temmuz 1936 itibarı ile sanatçıların ortalama çalışma saati haftada 30 saattir⁴².

Federal Sanat Projesi, sanatçılar için aynı zamanda eğitici bir deneyim olmuştur. Halkın sanata olan ilgisini görüp mutlu olmuşlar, sanat-sanatçı ve izleyicisi arasında eskiden beri var olan ayrılığın aşılabileceğini görmüşlerdir⁴³.

Proje, 4 kategoriden oluşmaktaydı: Birinci kategori duvar resmi, heykel, tuval resmi ve grafik sanatları içeren güzel sanatlar bölümü; ikinci kategori fotoğraf, poster, el işleri, diyoramaları içeren el sanatları bölümü; üçüncü kategori galeriler, sanat merkezleri, sanat eğitimi, sanat araştırmalarını içeren eğitim bölümü; dördüncü kategori ise teknik ve koordinasyon bölümü çalışanlarının yer aldığı teknik bölümdür⁴⁴. Federal Sanat Projesi’nde sanatçılar genellikle Amerika’da günlük yaşama dair çalışmalar meydana getirmişlerdir. Günlük yaşam sahnelerinde sıklıkla ele alınan konular küçük yerleşim yerlerini tasvir eden konular olmuş, demokrasiyi ve çalışmayı yücelten eserler üretilmiştir⁴⁵. Resim 5’de Alfred Castagne isimli sanatçı, çalışan işçilerin resimlerini yaparken görüntülenmektedir. Raphael Soyer tarafından meydana getirilen Eve Giden İşçi Kızlar isimli çalışma da (Resim 6) çalışmayı yücelten resimlere bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sanat projesi kapsamında sanatçılardan sadece belli bir tür çalışması istenmiş olmamasına rağmen günlük hayat tasvirleri özellikle duvar resimlerinde projenin bir nevi resmi stili haline gelmiş, günlük yaşam işlenirken nostalji amaçlı tarihi sahnelere de yer verilmiştir⁴⁶. Paul Kelp’e’nin Resim 7’de görülen “Güney İllinois Tarihi” isimli çalışması bölgenin 19.yy tarım, ticaret ve endüstrisi hayatından bir kesit sunmaktadır⁴⁷. Edmund Lewandowski’nin Balıkçı Köyü isimli çalışması (Resim 8) ise tarihi bir konuyu işlemek yerine kasaba hayatının ve günlük bir konunun ele alındığı bir çalışmadır⁴⁸.

Günlük yaşamın işlendiği bir başka çalışma Paul Clemens’e aittir. Yedek kulübesinde yer alan oyuncuların ve oyuncularından imza almak isteyen izleyicilerin resmedildiği bu çalışma da Federal Sanat Projesi kapsamında meydana getirilmiştir⁴⁹ (Resim 9).

⁴² William F. McDonald, *a.g.e.*, s. 409.

⁴³ George J. Mavigliano, *a.g.m.*, s. 29.

⁴⁴ George J. Mavigliano, *a.g.m.*, s. 29.

⁴⁵ Bruce I. Bustard, *a.g.e.*, s. 24.

⁴⁶ Bruce I. Bustard, *a.g.e.*, s. 24.

⁴⁷ Bruce I. Bustard, *a.g.e.*, s. 24.

⁴⁸ Bruce I. Bustard, *a.g.e.*, s. 25.

⁴⁹ Bruce I. Bustard, *a.g.e.*, s. 52.

Res. 5- *Michigan*'lı sanatçı Alfred Castagne, Kalkınma Yönetimi'ne bağlı olarak çalışan işçileri çalışma esnasında resimlerken, Bilinmeyen fotoğrafçı, 19 Mayıs 1939, National Archives, Records of the Work Projects Administration (69-AG-410)

Res. 6- *Eve Giden İşçi Kızlar*, Raphael Soyer, New York City, Federal Sanat Projesi, Kalkınma Yönetimi, 1937, Litograf, Franklin D. Roosevelt Library, National Archives and Records Administration (MO 56-323)

ABD’de Büyük Buhran Sanatı

Res. 7- *Güney Illinois Tarihi*, Paul Kelp, Illinois Federal Sanat Projesi, Kalkınma Yönetimi, 1935-39, Guaj, Franklin D. Roosevelt Library, National Archives and Records Administration (MO 56-331)

Res. 8- *Balıkçı Köyü*, Edmund Lewandowski, Wisconsin Federal Sanat Projesi, Kalkınma Yönetimi, 1937 Suluboya ve guaj Franklin D. Roosevelt Library, National Archives and Records Administration (MO 56-332)

Güzel sanatlar kategorisinde en ilgi çeken bölüm duvar resimleriydi. Bu resimler tüm ülkede kamu dairelerinde yer almış, halk tarafından büyük ilgi görmüş ve hakkında birçok yorum yapılmıştır. Cahill’e göre ortaya çıkan eserler, Amerikalı sanatçının duvar resmi konusundaki başarısını tüm gerçekliğiyle ortaya koymuştur.

Duvar resimlerinin yer aldığı binalar çoğunlukla postaneler olurken⁵⁰ bunların dışında okul, kütüphane, hastane, hapisane duvarları da duvar resimleri ile dekore edilmiştir.⁵¹ Resim 10'da yer verilen duvar resmi New York City'de yer alan bir Kadın Tutukevi'ne Lucienne Bloch tarafından yapılmıştır.

Res. 9- *Yedek Kulübesinde*, Paul Clemens, Wisconsin Federal Sanat Projesi, 1938, Franklin D. Roosevelt Library, National Archives and Records Administration (MO 56-330)

Res. 10- *Kadınların Yaşam Döngüsünde Çocukluk Dönemi*, Lucienne Bloch, New York City Federal Sanat Projesi, Kalkınma Yönetimi, 1936, National Archives Records of the Work Projects Administration (69-NAG 98-672)

⁵⁰ George J. Mavigliano, *a.g.m.*, s. 29.

⁵¹ Geoffrey Norman, "The Development of American Mural Painting", *Art For The Millions*, New York Graphic Society Ltd., Connecticut, 1973, s. 52.

Dönemin önemli düşünürlerinden Dewey’in düşüncelerinin ışığında duvar resmi projesi, iletişimin ve diğer insanların hayat tecrübelerinin derinlerine inmenin sanatsal açıdan en uygun yoluydu⁵². Proje kapsamında görev alan ressamlardan bazıları; Julius Bloch, Lucienne Bloch, Lou Block, Edgar Britton, Douglas Brown, Pedro Cervantes, Stuart Davis, Burgoyne Diller, Philip Evergood, Arshile Gorky, Balcomb Greene, Louis Guglielmi, Hilaire Hiler, Karl Knaths, Jack Levine, Lloyd Moylan, Walter Quirt, Mitchell Siporin, William Somer, Max Spivak, Eugene Trentham, Cameron Booth, Samuel Brown’dır⁵³.

Federal Proje NO.1 kapsamında gerçekleştirilen diğer projeler

Bu projelerden ilki Federal Müzik Projesi’dir. Bu proje kapsamında mevcut senfoni orkestraları, korolar, dans orkestraları desteklenmiştir. 1939 itibarı ile proje 7000 müzisyene iş imkanı sağlamış, ve 150 milyon kişi tarafından 225,000 performans izlenmiştir⁵⁴.

1 Eylül 1939’da Federal Müzik Projesi federal kontrolden yerel yönetime geçmiş ve ismi Kalkınma Yönetimi Müzik Programı⁵⁵ olarak değiştirilmiştir⁵⁶.

1935 yılında kurulan Federal Yazarlar Projesi’nin başında yazar Henry Alsberg yer almıştır⁵⁷.

Yayınlar içerisinde en çok bilineni, American Guide Series olarak bilinen, Amerika Birleşik Devletleri’nin eyalet rehberleridir. American Guides üç kategori altında incelenebilir: ilk kategori tur kitapları, doğal tarih kitapları, almanaklar gibi bilgiler içerir. İkinci kategoride, Amerikan hayatındaki çeşitliliğin analizi yapılır, eyaletlerin anlatımına bir geçiş bölümüdür. Şehirler ve yerel tarih bilgileri bulunur. Üçüncü kategori ise Amerikan hayatının fiziksel boyutunu anlamaya çalışır, insan hakları ve halk yaşamına ait basılmamış el yazmaları içerir⁵⁸.

Araştırmacı Daniel M. Fox, “The Achievement of the Federal Writers’ Project” isimli çalışmasında Amerikan Guides çalışmasının başarılı ve başarısız yönlerinin analizini yapmıştır. Fox’a göre iş yardımı ve kültürün birbiri ile çatışması, yapılan yayınlarda değersizliklere neden olmuştur.

Diğer yandan, yazarlar politik ve bürokratik girdapta kaybolmasına rağmen, önemli ve değerli kitaplar da basılmıştır. Kitaplardaki bu farklılık, Federal Yazarlar

⁵² George J. Mavigliano, *a.g.m.*, s. 29.

⁵³ Francis V. O’Connor (Ed.), *Art For The Millions*, New York Graphic Society Ltd.,Connecticut, 1973, s. 297-303.

⁵⁴ Bruce I. Bustard, *a.g.e.*, s. 9.

⁵⁵ Works Progress Administration Music Program

⁵⁶ William F. McDonald, *a.g.e.*, s. 614.

⁵⁷ William F. McDonald, *a.g.e.*, s. 664.

⁵⁸ Daniel M. Fox, “The Achievement of the Federal Writer’s Project”, *American Quarterly*, Vol.13, No.1, 1961, s. 3.

Projesi'nin yapısından, Amerikan politikalarından ve 1930'ların fikir akımlarından kaynaklanmaktaydı. Projede görev alan kişiler kendi yaşadıkları bölgelerde çalıştıkları için, bütün bir ulus kavramının oluşmadığından bahsedilmektedir. Bu kişiler bölgenin yerel yazarı olarak başarı kazanmışlardır. Federal Yazarlar Projesi çalışanları, devlet tarafından yönlendirilmiş Kalkınma Yönetimi organizasyonunun bir parçasıydılar. Kendi yaşadıkları bölgeyi, ulusal birliğin ayrılmaz bir parçası olarak gösterme zorunluluğu hissediyorlardı⁵⁹.

Büyük Buhran döneminin başlangıcında Amerika Birleşik Devletleri'nde üç çeşit tiyatro bulunmaktaydı. Bunlar: profesyonel tiyatrolar, üniversite tiyatroları ve amatör tiyatrolardır. Buhranın ilk etkisi profesyonel tiyatrolarda görülmüş, Broadway'deki yapımcılar tek tek iş bırakmaya başlamışlar, profesyonel oyuncular işsizlik sorunu ile karşı karşıya kalmışlardır⁶⁰.

1935 yılında Yapı İşleri Yönetimi'nin yöneticisi Harry Hopkins'in yapımcı, yönetmen ve oyun yazarı Hallie Flanagan'ı çağırıp tiyatrocular için yardım programının başına getirmesi ile birlikte Federal Tiyatro Projesi doğmuştur⁶¹.

Orson Welles, John Houseman, E.G. Marshall, Burt Lancaster, Arthur Kennedy, John Huston, Arthur Miller gibi isimler bu projede görev almışlardır⁶².

Federal Tiyatro Projesi kapsamında meydana getirilen en orijinal çalışma Canlı Gazeteler "Living Newspapers"dir. Canlı Gazeteler olarak isimlendirilen bu tiyatro oyunlarında gündemdeki sosyal ve siyasi konular ele alınmış⁶³, oyunlar oyun yazarları ve gazeteciler tarafından yazılmıştır⁶⁴.

1939 yılında, iki senato heyeti tarafından Federal Tiyatro Projesi'ne yönelik eleştiriler dile getirilmiş ve bu eleştirilerin sonucunda sergilenen oyunlarda komünist propagandası yapıldığı, sahneye uygun oyunlar üretilmediği gibi gerekçelerle projeye son verilmiştir⁶⁵.

Federal Proje NO.1'in son projesi olan Tarihi Kayıtlar Çalışması kapsamında eyaletlerin yerel arşivleri incelenmiş, eski gazetelerin arşivleri yapılmış, mezar taşları, eski günlükler, şehirlerin tarihleri kayıt altına alınmış, kilise kayıtları incelenmiş, nikah kayıtları çıkarılmıştır⁶⁶. Tarihi Kayıtlar Çalışması'nın amacı; eyalet, ilçe, belediye, yerel yönetim kayıtlarının yeterli olmadığı bölgelerde, bu kayıtların envanterinin çıkarılması,

⁵⁹ Daniel M. Fox, *a.g.m.*, s. 4.

⁶⁰ William F. McDonald, *a.g.e.*, s. 483.

⁶¹ Taylor Zanthé, "Singing for Their Supper: The Negro Units of the Federal Theater Project and Their Plays." *Theater*, 27, no. 2/3, 1997, s. 43.

⁶² Bruce I. Bustard, *a.g.e.*, s. 9.

⁶³ Bruce I. Bustard, *a.g.e.*, s. 8.

⁶⁴ William F. McDonald, *a.g.e.*, s. 553.

⁶⁵ Taylor Zanthé. *a.g.m.*, s. 57.

⁶⁶ William F. McDonald, *a.g.e.*, s. 752-753.

ABD’de Büyük Buhran Sanatı

kayıtların gerekli olduğu durumlarda kolayca ulaşılabilmesini sağlamaktır⁶⁷. 16 Kasım 1935 tarihinde faaliyete başlayan projenin başında, Princeton Üniversitesi Siyaset Bilimi bölümünde öğretim görevlisi olan Luther H. Evans yer almış ve proje başlangıçta Federal Yazarlar Projesi’nin bir kolu olarak faaliyet göstermiştir⁶⁸. Proje 1936 yılı Ekim ayında Federal Yazarlar Projesi’nden ayrılır⁶⁹. Programın faaliyetleri 1943 yılında son bulmuştur.

1939 yılında yayınlanan Kalkınma Yönetimi kitapçığı doğrultusunda 1939 yılına kadar projeler kapsamında meydana getirilen çalışmalar şöyledir; Federal Sanat Projesi kapsamında ayda ortalama 60.000 katılımin sağlandığı sanat kursları, 6 milyon katılımının olduğu 66 sanat merkezi faaliyet göstermiş; Federal Müzik Projesi kapsamında ayda ortalama 530.000 katılımın gerçekleştiği müzik kursları düzenlenmiş ve aylık ortalama 3 milyon kişinin izlediği 4400 müzik performansı sergilenmiştir. Federal Tiyatro projesi kapsamında ayda ortalama 1077 kere sahnelenmek üzere 1813 oyun izleyici ile buluşmuş; Federal Yazarlar Projesi kapsamında 378 kitap ve kitapçık basılmış; Tarihi Kayıtlar Çalışması kapsamında ise hasar görmüş binlerce belge koruma altına alınmıştır⁷⁰.

Federal Sanat Projesi’nin yöneticisi Holger Cahill’in yürüttüğü başka programlar da vardı. Amerikan Tasarım İndeksi⁷¹ ve Sanat Merkezleri’nin⁷² yürüttüğü programların gelişimi ve ilerlemesi de Cahill’in inisiyatifindeydi. Amerikan Tasarım İndeksi 1890’lardan başlayarak, Amerikan el sanatları ve dekoratif sanatları ile ilgili geniş çaplı bir araştırma yapmış, Maryland ile Louisiana’dan demir işleri, el sanatları ve tahta oymacılığı ürünleri gibi pek çok ürün toplanmıştır. Her parça için hazırlanan kataloglar, ürünün materyalini, meydana getirildiği tarihi, bulunduğu bölgeyi, eğer biliniyorsa sanatçının ismini ve o dönemdeki sahibinin ismini içermiştir. Amerikan Tasarım İndeksi 400-500 civarında kişiyi iş sahibi yapmış ve 20.000’in üzerinde fotoğraf baskısı yapılmış ve bu çalışma 6 yıllık bir zaman dilimini kapsamıştır. Amerikan Tasarım İndeksi, geçmişte meydana getirilen eserleri kayıt altına almanın yanında, sanat galerileri ve müzelerin yapamadığı bir şeyi yapmış ve Amerikan halk sanatını topluma tanıtmıştır.

1930’larda Holger Cahill tarafından yürütülen bir başka program olan Sanat Merkezleri uygulamalarında John Dewey’in “deneyim olarak sanat” teorisi çıkış noktası

⁶⁷ William F. McDonald, *a.g.e.*, s. 752-793.

⁶⁸ William F. McDonald, *a.g.e.*, s. 759-762.

⁶⁹ William F. McDonald, *a.g.e.*, s. 759-765.

⁷⁰ Federal Works Agency, *a.g.e.*, s.21-22.

⁷¹ Index of Amerikan Design

⁷² The Community Art Center

olarak alınmıştır⁷³.Sanat Merkezleri'nin felsefesi toplumsal olarak sanatsal deneyimlerin paylaşımına neden olacak, büyük faaliyetler meydana getirmektir. Bu hedef doğrultusunda, ülkenin mümkün olan her yerinde Toplumsal Sanat Merkez'leri açılmıştır. Program 1943 yılında son bulduğunda bu merkez, Kuzey ve Güney Carolina, Alabama, Arizona, Utah ve Wyoming gibi eyaletlerde toplam 102 merkezde yer almaktaydı.

Cahill'in amacı bu merkezleri tam kapasite ile kullanmaktır. Toplum, buraları aktivite merkezleri olarak kullanması için teşvik ediliyordu. Bu merkezlerde eğitici ve kültürel konularda konferanslar veriliyor, isteyen kişiler bu merkezlerde sanatçılardan eğitim alıyordu. Ayrıca çocuklar için de sınıflar bulunmaktaydı. Sanat Merkezleri sanatın sadece toplumun belli bir kesimine hitap ettiği düşüncesini değiştirmek istiyordu⁷⁴.

Bu programlar, Amerikan halkı ile sanat arasında bu zamana kadar var olduğu öngörülen sınırları kaldırmayı amaçlamıştır. Sanat ve halk arasındaki bu sınır birkaç metropolitan haricinde her yerde kendini göstermekteydi. Cahill'e göre sanatçıların kendi şehirlerinde çalışması çok önemliydi. Bunun iki önemli etkisi vardı: yetenekli genç sanatçıların büyük şehirlere göçünü engellemiş ve yerel sanatçılar ile halk arasında bir bağ kurmuştur.

Güzel sanatlar ile el sanatlarının bütünleşmesi, sanat ile hayatın arasında bir etkileşim doğmasına neden olmuş ve bu sayede Amerikan sanat hayatında yeni bir sayfa açılmıştır.

Federal Sanat Projesi, 1965 yılında kurulan Sanat İçin Ulusal Bağış Kurumu'nun⁷⁵ oluşmasına temel hazırlamıştır. İlerleyen tarihlerde, müzeleri ziyaret eden kişilerin sayısı artmış, sayısız sanat ve el sanatları fuarları açılmış, halktan kişilerin oluşturduğu sanat grupları Amerika'da sanata ve sanatçıya olan ilgiyi temsil etmiştir⁷⁶.

Federal Sanat Projesi yöneticileri, bu projeyi "milyonlar için sanat" (Arts for the Millions) olarak da adlandırmışlardır; fakat "kültürel demokrasi" (cultural democracy) teriminin, Yeni Düzen ruhu ve amaçlarını daha iyi ifade ettiği düşünülmüştür⁷⁷.

⁷³ Dewey'in "Deneyim Olarak Sanat" kitabında ele aldığı bu felsefeye göre sanat, yaşamın, geçirilen deneyimlerin en yoğun seklidir. Bilgi için bkz; John Dewey, *Art As Experience*, New York, 1934.

⁷⁴ George J. Mavigliano, *a.g.m.*, s. 29.

⁷⁵ National Endowments for the Arts

⁷⁶ George J. Mavigliano, *a.g.m.*, s. 30.

⁷⁷ "Kültürel Demokrasi" teriminde "Kültür" kelimesi antropolojik anlamında değil güzel sanatlarla eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Bkz; Jane De Hart Mathews, "Arts and the People: The New Deal Quest for a Cultural Democracy", *The Journal of American History*, Vol.62, No. 2 (Eylül 1975), s. 316.

ABD’de Büyük Buhran Sanatı

Türkiye’de 1938-1943 yılları arasında Cumhuriyet Halk Partisi tarafından Yurt Gezileri düzenlenmiş ve proje kapsamında 48 ressam yurdun çeşitli bölgelerine gönderilerek memleketin resmedilmesi istenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri’nde Büyük Buhran döneminde sanatı desteklemek amacı ile uygulanan projeler ve Yurt Gezileri arasında, projelerin uygulamaya konma nedenleri ve uygulama şekilleri açısından çeşitli benzerlikler bulunmaktadır. Her iki proje arasındaki bu benzerliklerin irdelenmesi ise bir başka araştırmanın konusudur.

KAYNAKLAR

- Baigel, Matthew, *The American Scene-American Paintings of the 1930s*, Praeger Publisher, NY,1974.
- Bustard, Bustard I., *A New Deal For The Arts*, The University of Washington Press, 1997.
- Bustard, Bustard I., “A New Deal For The Arts”, *The Record*, Vol.3, No.4, Mart 1997, s.5-8.
- Dewey, John, *Art As Experience*, New York, 1934.
- Fleming, Douglas L., “The New Deal in Atlanta: A Review of the Major Programs”, *The Atlanta Historical Journal*, Volume XXX, Number 1, Spring 1986, s. 23-45.
- Fox, Daniel M., “The Achievement of the Federal Writers’ Project”, *American Quarterly*, Vol.13, No.1, 1961, s. 3-19.
- Hunter, Sam - Jacobus, John, *American Art of the 20th Century*, 1972.
- Mathews, Jane De Hart, “Arts and the People: The New Deal Quest for a Cultural Democracy”, *The Journal of American History*, Vol.62, No. 2 (Eylül 1975), s. 316.
- Mavigliano, George J., “The Federal Art Project: Holger Cahill’s Program of Action”, *Art Education*, C.37, N.3, Mayıs 1984, s. 26-30.
- McDonald, William F., *Federal Relief Administration and the Arts*, Ohio State University Press, 1969.
- Melosh, Barbara, “Images Of The 1930s”, *Rewievs In American History*, Vol 13, No.4 (Dec., 1985), s. 494-499.
- Melosh, Barbara, *Engendering Culture*, Washington, 1991.
- Norman, Geoffrey, “The Development of American Mural Painting”, *Art For The Millions*, New York Graphic Society Ltd., Connecticut, 1973, s. 50-55.

- O'Connor, Francis V., (Ed.), *Art For The Millions*, New York Graphic Society Ltd., Connecticut, 1973.
- Park, Marlene - Markowitz, Gerald E., *Democratic Vistas/Post Offices and Public Art in the New Deal*, Temple University Press, Philadelphia, 1984.
- Questions and Answers On The WPA*, Federal Works Agency WPA, Washington D.C., 1939.
- Zanthe, Taylor, "Singing for Their Supper: The Negro Units of the Federal Theater Project and Their Plays." *Theater*, 27, no. 2/3, 1997, s. 43-59.